

I den s.k. folklivssfären fanns en tyst överenskommelse om att man inte talade om Sveriges roll i 1900-talets krig. Nagel kopplar detta förhållningsätt till Sigurd Erixons tankar om tradition som Mats Rehnberg hade tagit över. Mellan de kollektiva minnen som blivit tradition och de individuella hågkomster som ännu inte blivit det fanns ett traditionsvakuuum och i detta glapp befann sig sjömannens krigsberättelser. Nagel konstaterar att medan de moderna nationella myterna i Norge och Danmark struktureras kring den tyska ockupationen under andra världskriget, så kännetecknas den svenska folkhemsberättelsen av ett konsekvent förtigande av världskriget.

De svenska sjömannens situation under kriget var problematisk. Sverige hade en omfattande handel med Nazityskland som delvis sköttes av den svenska handelsflottan. Brevskrivarnas förhållningssätt till detta var olika. Somliga undviker att berätta, andra framställer sig själva som oskyldiga offer för omständigheterna eller som hjältar som tar risker för att rädda sig själva och sina kamrater.

Detta är en avhandling som har tagit lång tid att skriva. Det är en stark prestaton att slutföra en akademisk avhandling utan kontinuerlig kontakt med ett forskarseminarium. Att Nagel har konstruerat egna termer hellre än att använda andras begreppsapparat är uttryck för att han är en ensamvarg. Men det är också tecken på att han är en självständigt tänkande forskare med stor personlig integritet.

Detta är en bok som lämnar betydelsefulla bidrag till den folkloristiska forskningstradition som undersöker folkligt berättande. Att Nagel väljer att analysera sjöfolkets brev som berättelser är ett ämnesteoritiskt ställningstagande. Han hade förvisso kunnat välja andra analysmodeller och kanske därmed kunnat belysa andra aspekter av sitt material. Men det han har gjort och det som utmärker en god folkloristisk studie är att han har grävt sig djupt ned i det empiriska materialet, han har vänt och vridit på det, han har undersøkt det ur olika synvinklar och han har prøvat sina egna slutsatser och tolkningar. Nagels text är ett eksempel på den sortens kunnskap som man inte kan läsa sig till, utan som man bara kan få genom praktiskt arbeid. Det är ingen tvekan om att han har en djup kannedom om hur folkligt berättande låter. Han gör den sortens skarpe iakttagelser som bara den kan göra som kanner sitt material utan och innan. Han skriver elegant og med finess.

Ett betydelsefullt bidrag är att Nagel demonstre-

rar vilken sorts kunnskaper man kan utvinna genom att tillämpa en etnopoetisk transkripsjonsmetode på skrivne tekst. Ämnehistorisk bidrar han med att belysa hur insamlingsmetoder og forholdet til källmaterial förändrades under 1950-talet og nær det gäller Sveriges nationella historia ger han en pusselbit som bidrar til beskrivningen av Sveriges förhållande til framför allt andra världskriget.

Ulf Palmfelt, Visby

Gunnel Biskop: *Dansen för åskådare. Inntresset for folkedansen som estradprodukt og insamlingsobjekt hos den svenskspråkige befolkningen i Finland under senere delen av 1800-talet.* Åbo Akademis förlag, Åbo 2012. 368 s., ill. English summary. ISBN 978-951-765-640-5.

Biskops uvanlig rikt illustrerte doktoravhandling portretterer et felt innenfor den finlandssvenske danseulturen mellom 1866 og 1906 men ser både bakover og framover i tid fra denne perioden. Feltet, eller fenomenet som studeres ligger til dels mellom, dels utenfor de store dansesjangrene som man vanligvis opererer med i europeisk sammenheng: tradisjonell eller folkelig dans, organisert folkedans, teaterdans, selskapsdans osv. Avhandlingen gir et innblikk i hvordan den finlandssvenske overklassen drar inn danser og drakter inspirert fra folkeulturen opp på estraden under navn som *kostymdans*, eller *nationaldans*. Dans er sjelden behandlet innenfor folkloristikken, og har ikke noe stort interessefokus der Biskops perspektiv er i stor grad fra dansevitenskap og dansehistorie, og fra dette perspektivet er avhandlingen banebrytende ved at den henter fram mye ny kunnskap og foreslår nye forståelsesrammer.

Feltet er forskjellig både fra folkets tradisjonelle dans og fra den senere organiserte folkedansbevegelsen, selv om det har noe sammenheng til det siste. Feltet inngår ikke som en del av overklassens vanlige selskapsdans eller selskapsliv, selv om det kan ha innvirket på det siste. Det er heller ikke del av danselærernes hovedrepertoar, selv om danselærerne bruker dansene til en viss grad. Slik framstår det som noe ganske spesifikt.

Fra starten som enkeltfenomen utvikler det seg en praksis av anseelige dimensjoner som får betydning langt ut over hovedstadens overklasse. Avhandlingen

forteller om avstanden og nærheten mellom klassene, og om hvordan danselærernes ekspertise og overklassens dansepraksis også blir basis. Biskop drar så tråden fram til etableringen av folkedansorganisasjonene først på 1900-tallet og setter dermed en ny kontekst for disse.

Biskop ser på det første, utløsende evenementet, *Konstnärsgillet's årsfest* i 1866. Hun ser på folkemusikk-kontekster, på teaterkontekster, på økonomisk begrunnede evenement som lotterifester. Hun tar fram aktører som landsmålsforeningene og sjangre som *hembygdssoaréer*, og forskjellige elementer fra den organiserte folkedansbevegelsen som vokser fram. Systematiseringen av konteksten synes å bygge mer på hva materialet gir av fenomener enn noe forsøk på systematisk klassifisering. En holdning som synes typisk – materialet styrer.

Avhandlingen er basert på empiri. Den bygger på nærlesing av store mengder ofte fragmentariske kilder. Dette kombineres med hermeneutiske spiraler. Vi ser en stadig runddans mellom nærlesingen, som gir elementer til et nitid puslespill, hermeneutikken og nye målrettede kildesøk som etter hvert gir fargerike bilder.

Avhandlingen har åpnet et ukjent kapittel i dansens historie og gitt oss viktig ny dansehistorisk kunnskap. *Kostymdansens* slik som Biskop beskriver den er et særpreget og hittil nærmest ubeskrevet blad i dansehistorien. Vi vet ikke om det finnes parallelle fenomener i andre land i Norden og/eller Europa, men avhandlingen kan utløse helt nye perspektiver på røttene til den organiserte folkedansen i europeisk målestokk.

Biskops avhandling viser vei i en omfattende bruk av digitaliserte arkivkilder, først og fremst aviser. Dette er en ny ressurs som danseforskningen i liten grad har kunnet utnyttet så langt. Tidligere har man lest og gjort utdrag av aviser, muligheten som ligger i systematiske søk digitalisert materiale er i praksis noe annet.

Biskops lesning av materialet drar fokus bort fra de konvensjonelle, teoretiske fortolkningsrammene, som for eksempel nasjonalbygging. Hun identifiserer og studerer de historiske individene og hendelsene, og lar deres motivasjon, betingelser og rammer stå i fokus. Så blir de store fortolkningsrammene et bakteppe. For anmelderen skaper med dette en spennende og krevende kontrast til mye av dagens forskningspraksis. Det er den postmoderne kritikken

som slik møter seg selv med motsatt fortegn. Det er en kritikk nedenfra, fra praksis.

I avhandlingen vises det til mye vitenskapelig litteratur for å begrunne metodiske valg eller understøtte påstander. Slik er de fleste metodiske grepene godt underbygget, uten at det bygges store teoretiske fortolkningsrammer. Når de store fortolkningsrammene legges til side er det en klart uttrykt og underbygget strategi som gjennomføres konsekvent med nærlesing og *thick description* som viktigste virkemiddel. Det kan diskuteres hvorvidt en doktoravhandling må bygges med store, teoretisk begrunnede fortolkningsrammer, og hvorvidt Biskops klare strategi i så fall er en svakhet.

Egil Bakka, Trondheim

Christina Douglas: *Kärlek per korrespondens. Två förlovade par under andra hälften av 1800-talet*. Carlsson Bokförlag, Stockholm 2011. 291 s., ill. English summary. ISBN 978-91-7331-435-0.

Efter faderns misslyckade affärer i myrmalm i mitten av 1800-talet får döttrarna i familjen Almqvist ta anställning som guvernanter för att försörja sig. Detta är anledningen till att Sophia Almqvist 1852, 19 år gammal, anländer till postmästarfamiljen Lilliestierna i Åmål. I Åmål träffar hon Erik Dahlgren som hon förlovar sig med 1856. Bröllopet hålls ett år senare.

Sophia Almqvists ett år långa förlovningstid med Erik Dahlgren utgör den ena av två kärlekshistorier som undersöks i Christina Douglas doktorsavhandling *Kärlek per korrespondens. Två förlovade par under andra hälften av 1800-talet*. Den andra kärlekshistorien är Hanna Beckmans och Harald Dahlgrens förlovningstid som sträcker sig över fem år, 1890 till 1895.

Paren har en nära relation. Harald är Sophia Almqvists och Erik Dahlgrens son och Hanna är dotter till pastor Claës Beckman som 1888 blir Sophia Almqvists andre make och därmed Haralds styvfar.

35 år skiljer i tiden mellan parens förlovningar och giftermål och Douglas använder detta tidsspänn för att undersöka hur synen och upplevelsen av kärlek och äktenskap förändras under 1800-talet. Syftet är: "Att genom en biografisk studie av två par och deras brev få kunskap om och förståelse för hur det